

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MILLIY QADRIYATLARGA
HURMATNI TARBIYALASHNING NAZARIY ASOSLARI

Toshmurodova Nozima Abdusamad qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika institute Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'lanilishi
talabasi Email:toshmurodovanozima@gmail.com Tel raqam:+998917334330

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy qadriyatlarga hurmatni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari yoritilgan. Milliy qadriyatlarning shaxs kamolotidagi o'rni, ularni ta'lim-tarbiya jarayoniga integratsiyalashning ahamiyati hamda o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, vatanparvarlik va ma'naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, boshlang'ich ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni singdirishning samarali pedagogik mexanizmlari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: milliy qadriyatlar, ma'naviy tarbiya, milliy o'zlik, vatanparvarlik, boshlang'ich ta'lim, xalq pedagogikasi, ma'naviy meros, tarbiyaviy kompetensiya.

Аннотация : В данной статье рассматриваются теоретико-педагогические основы формирования уважения к национальным ценностям у учащихся начальных классов. Проанализированы роль национальных ценностей в развитии личности, значение их интеграции в образовательный процесс, а также возможности формирования у школьников национального самосознания, патриотизма и духовно-нравственных качеств. Кроме того, обоснованы эффективные педагогические механизмы внедрения национальных ценностей в процесс начального образования.

Ключевые слова: национальные ценности, духовное воспитание, национальное самосознание, патриотизм, начальное образование, народная педагогика, духовное наследие, воспитательная компетентность.

Abstract : This article discusses the theoretical and pedagogical foundations of fostering respect for national values among primary school students. The role of national values in personality development, the importance of integrating them into the educational process, and their potential in developing national identity, patriotism, and moral-spiritual qualities in students are analyzed. In addition, effective pedagogical mechanisms for incorporating national values into the primary education process are substantiated.

Keywords: national values, moral education, national identity, patriotism, primary education, folk pedagogy, spiritual heritage, educational competence.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida dunyo xalqlari o'rtasidagi madaniy, iqtisodiy va axborot almashinuvi tobora jadallashib bormoqda. Bunday murakkab jarayonlar yosh avlod ongiga turli g'oya va qarashlarning kirib kelishiga sabab bo'lmoqda. Shu bois har bir davlat oldida milliy o'zlikni saqlash, tarixiy xotirani mustahkamlash va yoshlarni milliy

qadriyatlarga sodiq ruhda tarbiyalash vazifasi dolzarb masala sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlarida ham ma'naviy barkamol, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni hurmat qiladigan, Vatan ravnaqiga daxldorlik hissi bilan yashaydigan yoshlarni tarbiyalash ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan⁴⁶. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxsning ma'naviy-axloqiy qiyofasi shakllanadigan eng muhim davr hisoblanadi. Chunki aynan shu yoshda bolalarda ezgulik va yovuzlik, yaxshi va yomon, adolat va adolatsizlik haqidagi dastlabki tasavvurlar shakllanadi.

Milliy qadriyatlar xalqning ko'p asrlik tarixiy tajribasi, urf-odatlar, an'analar, ma'naviy merosi va axloqiy qarashlarining mahsuli hisoblanadi. Ular jamiyat taraqqiyotini ta'minlovchi muhim ma'naviy omil sifatida inson shaxsining kamolotida alohida o'rin tutadi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy qadriyatlarga hurmatni shakllantirishning nazariy asoslarini o'rganish pedagogika fanining dolzarb muammolaridan biri sanaladi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Milliy qadriyatlar masalasi Sharq mutafakkirlari ilmiy merosida keng yoritilgan. Abu Nasr Forobiy komil inson tarbiyasida axloqiy fazilatlarining ahamiyatini alohida ta'kidlagan bo'lsa⁴⁷, Abu Ali ibn Sino inson kamolotining asosiy mezonini sifatida ma'naviy yetuklikni ko'rsatadi.

Alisher Navoiy asarlarida insonparvarlik, ezgulik, halollik va vatanparvarlik g'oyalari yosh avlod tarbiyasining muhim omili sifatida talqin etilgan. Abdulla Avloniy esa tarbiyani "yo hayot, yo mamot masalasi" deb baholab, yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash zarurligini ta'kidlagan.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ham milliy qadriyatlar shaxsning ma'naviy immunitetini shakllantiruvchi asosiy vositalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Milliy qadriyatlarga hurmatni tarbiyalash avvalo o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash hissini shakllantirishdan boshlanadi.

Milliy o'zlikni anglash o'z xalqining tarixi, madaniyati, tili va an'alariga nisbatan hurmat hissining paydo bo'lishiga xizmat qiladi. Bu esa o'quvchilarning ma'naviy barkamolligini ta'minlaydi.

Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda hissiy ta'sirchanlik yuqori bo'lganligi sababli milliy qadriyatlarni o'rgatishda xalq pedagogikasidan samarali foydalanish mumkin.

Xalq ertaklari, maqollar, matallar, rivoyatlar va afsonalar o'quvchilarning ma'naviy dunyosini boyitadi hamda ularda milliy qadriyatlarga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Shuningdek, milliy bayramlar, urf-odatlar va marosimlarning tarbiyaviy imkoniyatlari ham katta ahamiyatga ega.

Navro'z, Mustaqillik bayrami, Mehrjon kabi xalq bayramlari orqali o'quvchilar milliy an'analar bilan yaqindan tanishadilar va ularga hurmat ruhida tarbiyalanadilar.

⁴⁶ Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.

⁴⁷ Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 1993.

Boshlang'ich ta'lim fanlari mazmuniga milliy qadriyatlarni integratsiyalash ham muhim pedagogik omil hisoblanadi.

Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida milliy qadriyatlarni aks ettiruvchi matnlardan foydalanish, tarbiya fanlarida ajdodlar merosini o'rganish, sinfdan tashqari tadbirlarda milliy urf-odatlarini targ'ib qilish orqali o'quvchilarning qadriyatlarga bo'lgan qiziqishi va hurmati oshiriladi.

Milliy qadriyatlarni singdirishda oila va maktab hamkorligi alohida ahamiyat kasb etadi. Oilada shakllangan tarbiyaviy muhit bolaning qadriyatlarga bo'lgan munosabatini belgilaydi. Shu sababli ota-onalar va pedagoglarning hamkorligi milliy qadriyatlarga hurmatni shakllantirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

MUHOKAMA

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy qadriyatlarga hurmatni tarbiyalash masalasi bugungi kunda pedagogika fanining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Chunki globallashuv jarayonlari, zamonaviy axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va turli madaniyatlarning o'zaro ta'siri yosh avlodning dunyoqarashi hamda qadriyatlar tizimiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Bunday sharoitda o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, ajdodlar merosiga hurmat va milliy qadriyatlarga sadoqat tuyg'ularini shakllantirish muhim pedagogik vazifaga aylanmoqda.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich maktab yoshi shaxsning ma'naviy-axloqiy sifatleri shakllanadigan eng muhim davrlardan biri hisoblanadi. Aynan shu yoshda bolalarda Vatanga muhabbat, ota-onaga hurmat, kattalarni e'zozlash, do'stlik, hamjihatlik, mehnatsevarlik va insonparvarlik kabi qadriyatlar shakllana boshlaydi.

Shu sababli milliy qadriyatlarga oid tushunchalarni bolalarning yosh xususiyatlariga mos ravishda, sodda va hayotiy misollar asosida o'rgatish muhim ahamiyat kasb etadi. Tahlillar natijasida aniqlandiki, milliy qadriyatlarni o'quvchilarga singdirishda faqat nazariy ma'lumot berish yetarli emas⁴⁸.

O'quvchilar qadriyatlarning mazmun-mohiyatini amaliy faoliyat jarayonida, kundalik hayot bilan bog'liq vaziyatlarda chuqurroq anglaydilar. Shu bois dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarda milliy urf-odatlar, xalq og'zaki ijodi namunalari, tarixiy shaxslar hayoti va milliy bayramlar bilan bog'liq faol metodlardan foydalanish yuqori samaradorlikni ta'minlaydi.

XULOSA

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy qadriyatlarga hurmatni tarbiyalash yosh avlodning ma'naviy kamoloti va milliy o'zligini shakllantirishning muhim omili hisoblanadi. Milliy qadriyatlar asosida tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayoni o'quvchilarda vatanparvarlik, insonparvarlik, mehnatsevarlik, kattalarga hurmat va kichiklarga izzat kabi yuksak fazilatlarni rivojlantiradi.

Shu bois ta'lim jarayonida milliy qadriyatlardan samarali foydalanish, xalq pedagogikasi imkoniyatlarini kengaytirish, oila va maktab hamkorligini mustahkamlash

⁴⁸ Odina Musurmonova. Oila ma'naviyati va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.

hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalangan barkamol avlodni voyaga yetkazish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 1992.
4. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 1993.
5. Abu Ali ibn Sino. Donishnoma. – Toshkent: Fan, 1982.
6. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2016.
7. Odina Musurmonova. Oila ma'naviyati va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
8. Olim Tolipov, Mavluda Usmonboyeva. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.